

diepgang

Mens achter een deur

Van zeeheld naar zondebok

Port Betaald

Vadertje Vorst

Ken je nog een leuke zeeman?

Van de redactie

In de kerk wordt geld voorzichtig uitgegeven. Inhoud is er vaak belangrijker dan vorm. Het is dan ook niet vreemd dat de binnenpagina's van Diepgang nog altijd in zwart-wit gedrukt werden.

Hoewel door het teruglopen de ledental het niet goed gaat met de financiën van de kerk, hebben toegewijde bestuurders en donateurs het mogelijk gemaakt deze editie en de 4 voor 2018 in kleur* uit te brengen! We hopen dat het bijdraagt aan een gezegende kerst en een voorspoedig 2018.

*Giften op het onderstaande banknummer van de Nederlandse Zeemanscentrale voor het voortbestaan van Diepgang zijn van harte aanbevolen!

In dit nummer

- 3 **Meditatie** • Ster van Bethlehem
- 6 **Vadertje Vorst** • Een Russisch kerstverhaal
- 8 **Rwanda** • Vrede stichten door gewoon te beginnen
- 11 **Gedicht** • Kerstnacht
- 12 **Sint Nicolaas** • Populairste heilige in Nederland
- 15 **Nieuw havenpastor in Vlissingen** • Pascal Handschin
- 16 **Voor het eerst naar zee** • Zeewiersum nostalgie
- 22 **Zeeheld en zondebok** • Hoe schuldig is een zeevarende?
- 28 **Decembermaand** • Verwennen en verwend worden
- 30 **Leuke zeeman** • Ken jij er nog één?
- 32 **Autonoom varen** • Diepgaande gedachtes
- 36 **Hippe vaders** • Theologische lichamelijkeid
- 39 **Adressen zeemanshuizen en pastores**

Colofon

Diepgang is een gezamenlijke uitgave van de Nederlandse Zeemanscentrale en de Stichting Pastoraat Werkers Overzee **Redactie** Joke van den Dool, Astrid Feitsema, Stefan Francke, Jos Hilberding, Simon Hoek, Hans Luesink, Helene Perfors, Léon Rasser (hoofdredacteur), Liesbeth Visser en Kees Wiersum

Redactieadres Veembroederhof 164, 1019 HC Amsterdam **Oplage** 2000 **Verspreiding** Nederlandse koopvaardij- bagger- en diepzeevervisserij-schepen, Nederlandse zeemansclubs en abonnementen **Grafische vormgeving** Anja Verhart **Druk** Drukkerij Rijpsma, Rozenburg ISSN 1567 - 3472 Een **abonnement** op **Diepgang** is mogelijk door donateur te worden (voor minimaal 25 euro per jaar) van de Nederlandse Zeemanscentrale, Willemskade 13, 3016 DK Rotterdam IBAN: NL72 INGB 0000 144030 (ook voor giften en donaties)

Meditatie

Ster

van Bethlehem

Kerstavond – ik ben op bezoek bij een project in Koeweit en het begint al te schemeren. Kan er hier in de woestijn kerst gevierd worden? Om 18.00 uur is het wisseling van de dag- en nachtploeg. Ik kijk naar een enorme ster, die kunstig is opgehangen aan een kraan. Boven al het zand schijnt een licht. Daarbij moet ik denken aan die drie reizigers van verre, eeuwen geleden door het woestijnzand onderweg naar Betlehem.

Diepgang 3

Volgens mij bestaan er twee soorten mensen onderweg. De eerste noemen we forenzen: die reizen iedere dag heen en weer tussen werk en thuis. Elke dag weer gaan ze dezelfde route, tot vervelens toe. Een herhaling van zetten. De tweede soort zijn de echte reizigers. Die weten vaak niet hoe hun route precies zal lopen. Zij komen op onbekend terrein. Zij komen thuis als andere mensen dan toen ze vertrokken. Zij hebben dingen gezien, geuren geroken, temperaturen gevoeld die ze niet meer zullen vergeten. Zeevarenden behoren tot die laatste categorie. En ook die wijzen, die uit het Oosten op weg gingen en een ster volgden in de woestijn.

De wijzen moeten weg uit de stad naar het buitengebied, naar een gewone buurt. De ster wijst hen de weg naar de rand van Betlehem, naar een schuur. In onze hedendaagse kerststalletjes staan de drie koningen er dan gewoon bij alsof ze nooit anders gedaan hebben, maar ik vermoed dat onze drie reizigers in het jaar 0 elkaar toch eerst wel hebben aangekeken: “Moeten we hier naar binnen?” Het eerste contact zal ongemakkelijk hebben gevoeld: drie zeer ontwikkelde mensen uit een ver land tegenover een eenvoudige Joodse jongeman en een Joods meisje met hun baby. Spraken ze dezelfde taal? Wisten ze hoe ze elkaar moesten begroeten? Deze mensen roken anders, keken anders en zagen er anders uit.

Hun reisdoel is het vinden van een pasgeboren koningskind. Ze komen aan in Jeruzalem, een grote stad met een veelbewogen geschiedenis, met winkels en pleinen, grote poorten en zuilengangen, met een schitterend gerestaureerde tempel. Als koninklijke bezoekers worden ze in het paleis van koning Herodes met alle eerbewijzingen onthaald. Dat zijn ze ook zo gewend. Maar het kind dat ze zoeken is daar niet te vinden.

Maar rond de geïmproviseerde wieg waarin de baby ligt – het is een voerbak – valt alle onderscheid weg. Een kind maakt gevoelens los die overal ter wereld hetzelfde zijn: liefde, geborgenheid, onschuld, kwetsbaarheid. Je bent allereerst mens, rang en nationaliteit doen er even niet toe. Soms worden afstanden even overbrugd. In ontmoetingen waarbij achtergronden wegvallen. “Als je in mijn arm prikt, komt er dezelfde kleur bloed uit als bij jou,”

hoorde ik eens aan boord zeggen. Je herkent elkaar als medemens, die ondanks alle verschillen uiteindelijk niet zo heel anders is.

De drie wijzen halen hun geschenken tevoorschijn. Ik heb daar altijd iets humoristisch in gezien: goud, wierook, mirre – wat moesten Jozef en Maria daar nu mee? Een paar schone handdoeken of kleertjes waren een stuk praktischer geweest. Maar sommige geschenken komen later van pas in het leven. Wat ook precies de bedoeling van deze geschenken is geweest, ze zullen Jezus later ongetwijfeld erbij bepaald hebben bij het feit dat zijn komst naar de aarde betekenis zal hebben tot in verre, vreemde landen.

De drie koninklijke bezoekers verlaten de stal om weer huiswaarts te gaan. Het Evangelie van Mattheus merkt daarbij fijntjes op dat ze een andere weg terug nemen dan die ze gekomen

waren. Allereerst om koning Herodes te ontlopen, maar ook omdat je nu eenmaal door sommige reizen verandert. Je wordt er een ander mens door. De drie wijzen komen in ieder geval thuis als verrijkte mensen. Ze hebben in dat verre Betlehem, in die schuur Gods licht zien stralen in een kind. Dit is een koningschap van een andere orde, gericht op het samenbrengen van mensen.

Ik zie ook een ster stralen, boven de woestijn. Tijdens de wisseling van de dag en nachtdienst mag ik de beide verzamelde ploegen even kort toespreken en er is tijd voor een foto. Mannen en vrouwen van ver gekomen staan hier bij elkaar. Allemaal mens. Daarna roept het werk weer. En ik heb misschien wel meer kerst gevierd dan in tien kerkdiensten bij elkaar.

Stefan Francke

Dominees voor de klas

Havendominee Helene Perfors en haar baggerevenknie Stefan Francke vullen hun werk als geestelijk verzorger van zeevarenden op tal van manieren in. Binnenkort zullen ze aan het Scheepvaart- en Transportcollege (STC) in Rotterdam een serie gastlessen verzorgen voor studenten van MBO Scheepvaart. Op het programma staan zogenaamde "soft skills": omgaan met (negatieve) emoties, het belang van sociale vaardigheden, en wat je kunt tegenkomen wanneer je met andere culturen samenwerkt. Twee dominees voor de klas zal even wennen zijn voor de studenten. Maar het is goed dat zij al in een vroeg stadium kunnen nadenken over de niet-technische kant van het leven op zee.

Vadertje Vorst

Het vieren van kerst aan boord gebeurt steeds vaker met mensen die niet gewend zijn dit op 25 december te doen. In zeevarende naties als Rusland en Oekraïne is de datum 6 of 7 januari. In deze landen is het ook nog niet zo lang geleden dat de machthebbers zich lieten leiden door het communisme. Zij probeerden zoveel mogelijk mensen te laten vergeten dat het woord kerst een variant is van het woord (Jezus) Christus. Zij gaven dan ook het bevel om aan alle kinderen in het Sovjetrijk een sprookje te gaan vertellen. Opvallend genoeg heeft dit sprookje een betekenis die erg lijkt op die van het verhaal uit de bijbel.

Een Russisch kerstverhaal

Bij het Russisch kerstfeest wordt op scholen, in theaters en op de televisie een verhaal verteld over een hertrouwde weduwnaar die aanvankelijk één dochter had. Bij zijn tweede vrouw verwekt hij nog een meisje. Zijn vrouw maakt het leven van haar stiefkind zuur. Haar man kan niet tegen haar op. Op een dag is zij haar aangenomen kind zo zat dat ze haar echtgenoot de opdracht geeft het naar een afgelegen akker te brengen om het daar achter te laten. Daar ontmoet het kind echter Vadertje Vorst die medelijden met haar krijgt. Hij geeft haar warme kleren en overlaadt haar met prachtige cadeaus. Het mooie en liever meisje mag ook de arrenslee met paarden gebruiken om naar huis te gaan. Daar laat ze enthousiast de

prachtige geschenken zien. De hebberige stiefmoeder laat nu ook haar eigen kind naar de akker brengen. Ook zij ontmoet Vadertje Vorst. Het meisje is echter zo verwend dat het onsympathiek is geworden. Zij behandelt haar potentiële weldoener zo slecht dat zij geen geschenken ontvangt en doodvriest op de akker danwel met een kist steenkolen thuiskomt.

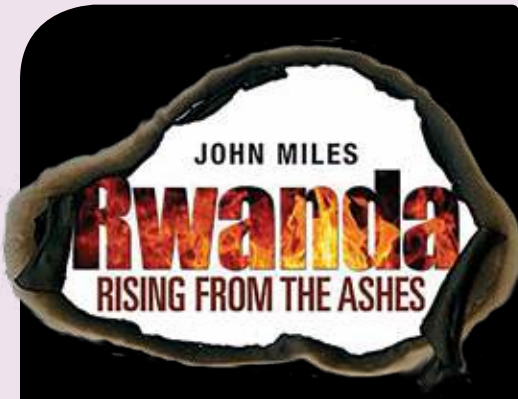
Na het vertellen van dit verhaal krijgen de kinderen hun cadeaus terwijl volwassenen zich te goed doen aan enorme hoeveelheden eten en drinken.

Het verhaal over de geboorte van Jezus vertoont opvallend genoeg heel wat overeenkomsten met dit Russische kerstverhaal. De baby Jezus werd

immers geboren in een koude stal en ontving daar van magiërs uit het oosten kostbare geschenken. Jezus had in de vorm van (slome) Jozef ook een (wat sullige) stiefouder. De belangrijkste overeenkomst heeft echter te maken met de zon. Kerstfeest wordt gevierd na de dag dat de zon op zijn laagst staat (in het noorden). Hierbij moet bedacht worden dat Jezus ook wel eens aangeduid wordt met 'zonne der gerechtigheid' of 'het licht der wereld'. Hoe feller het licht, hoe minder 'duistere zaakjes'. Een voorbeeld van een duistere zaak zijn kinderen die niet liefdevol grootgebracht worden. Wanneer zoiets vernomen wordt klinkt, terecht, de roep om gerechtigheid. De krachten die hiermee losgemaakt worden dienen niet alleen geëerd maar ook gevierd te worden. Bijvoorbeeld met het kerstfeest.

Hoewel we nu weten dat 21 december de kortste dag was, kwam men eerder uit bij o.a. 24 en 31 december. Volgens de overlevering duurde het minimaal een week voordat die magiërs uit het oosten met hun kostbare geschenken kwamen aanzetten. Je zou dus kunnen zeggen dat mensen die op 24 december feest vieren, door die 7 of 14 dagen niet even te wachten, in zekere zin een beetje verwend gedrag vertonen.....

Tijdens mijn fietsvakantie in Engeland verbleef ik twee dagen, voor een kleine retreat, in een Anglicaans klooster in Mirfield. In de winkel van het klooster kwam ik een boek tegen over Rwanda.

Het boek gaat over de Anglicaanse priester Kenneth Barham en de genocide die in 1994 plaats vond in Rwanda. Ken volgde, een beetje met tegenzin, zijn vader in zijn voetstappen toen hij priester werd. Zijn vader Lawrence en moeder Julia waren missionarissen in wat vroeger heette Ruanda-Urundi. Ken was priester-in-charge of Ashburnham Penhurst, een kleine parochie in East Sussex. Maar buiten dat was hij ook gelijktijdig bisschop van Cyangugu in Rwanda, de armste provincie van het armste land in Afrika. Om zijn verbinding met Rwanda had hij niet gevraagd. Deze had hij geërfd van zijn ouders. En juist gedurende zijn tijd als bisschop gebeurde het meest verschrikkelijke in de geschiedenis van Rwanda, de genocide. De gruwelijkste georganiseerde volkerenmoord sinds de holocaust.

In Rwanda zijn duizenden opgehitst om de 'kackerlakken' (Tutsi's) te vermoorden. Velen zijn later opgepakt. Zelfs zoveel dat de gevangenen letterlijk uitpuilden. Nederland heeft onder minister Pronk ervoor gezorgd dat er een nieuwe gevangenis gebouwd werd.

De genocide gebeurde niet zomaar. Niemand wordt zomaar wakker om vast te stellen dat je je buurman haat. De Hutu-meerderheid, behorende tot de Interahamwe tegen de Tutsi-minderheid, plande de massaslachting. Gedurende 1993 importeerden Hutu's machetes vanuit China. Andere wapens zoals bijlen, scheermessen, scharen en zagen werden verdeeld over het land, ogenschijnlijk als onderdeel van een civiel verdedigingsnetwerk.

Wat in Rwanda gebeurd is gaat elke verbeelding te boven. Een Hutu man wordt aangezet zijn Tutsi vrouw te doden ... Waarop de vrouw tegen haar man zegt, “doe het maar anders gaan wij allebei dood.”

Het grootste wapen in handen van de daders was de radio. In tegenstelling tot de ontwikkelde landen hebben veel mensen in Rwanda geen elektriciteit, dus ook geen televisie. Wel een transistorradio.

Het startsein voor het plegen van een staatsgreep was op 6 april 1994. Hutu-extremisten schoten het vliegtuig met daarin de Rwandese president Juvénal Habyarimana en de president van Burundi Cyprien Ntaryamira neer tijdens de landing in Kigali. Beide presidenten stierven toen het vliegtuig neerstortte.

Aangespoord door de haatprekende Radio Television Libre des Mille Collines (RTL) werden er in 100 dagen tussen de 800.000 en 1 miljoen Tutsi's en gematigde Hutus vermoord. Tutsi's zijn over het algemeen lange mensen, maar hun ID-kaart, dankzij de toenmalige koloniale machthebber België, betekende automatisch een doodvonnis.

De RPF (Rwandeese Patriotic Front) veroverde vanuit buurland Oeganda de hoofdstad Kigali in juli 1994 en eindigde de genocide.

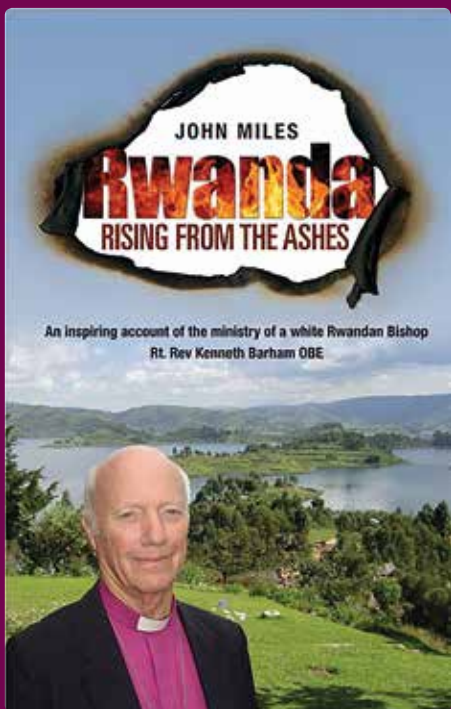
De RPF maakte zich op kleine schaal schuldig aan dezelfde misdaden en doodden de Interahamwe of andere vermeende deelnemers aan de genocide, waaronder de aartsbisschop Vincent Nsengiyumva en dertien priesters. Sommige priesters of leken werkten vrijwillig of gedwongen mee aan de volkerenmoord.

Nadat in de laatste weken van de genocide de toegang tot Rwanda hem was geweigerd, keerde vader Ken terug naar zijn geliefde Cyangugu. Zijn terugkeer gaf hem een gevoel van diepe droefheid maar ook een gevoel dat er iets gedaan moest worden.

Hij herstelde zijn huis en begon met het herbouwen van de kathedraal. Samen met zijn vrouw is hij op tal van manieren geld gaan inzamelen om dit voor elkaar te krijgen. Maar bovendien herstelde hij het vertrouwen in de mensen. Hutu's en Tutsi's leerden door projecten weer met elkaar te leven. Bisschop Kenneth Barham's levensbediening in Afrika is onderscheiden door diepgaande toewijding, onbaatzuchtig en toewijding aan het goede van anderen.

De congregatie die Ken in de loop der jaren opgebouwd had werd volledig verwoest tijdens de genocide. Slechts een lid wist het te overleven. In een naburige dorpje woonde Mary, een 16-jarig meisje. Zij zorgt voor haar broertjes omdat beide ouders vermoord zijn. Zij kent de moordenaars die nooit voor het gerecht zijn gebracht.

Het meest bijzondere van Ken is waarschijnlijk dat hij er begonnen is. Ondanks dat er geen recht was gedaan en pogingen tot vergeving werden gedaan. Zijn onbaatzuchtige werk heeft indruk op mensen gemaakt. Mensen zijn ook zelf weer aan de slag gegaan. In plaats van de behoeftige vis te geven, leerde Kenneth Barham hen hoe ze moesten vissen. Zijn bijdrage aan de wederopbouw van Rwanda na de genocide is van onschatbare waarde.

Maar waarom ging alles zo verkeerd? Waar was 'the Most High God' waar Hutu's en Tutsi's gezamenlijk voor bidden? Waar was 'the Grace of God and Father of the Lord Jesus Christ'?

Het antwoord op deze (wellicht) retorische vraag zal nooit helemaal beantwoord worden.

Jos Hilberding

De Verenigde Naties legden in het begin meer nadruk op verzoening tussen de Tutsi's en de Hutu's, dan het berechten van de plegers van de genocide. In het totaal bankroete land verbleven uiteindelijk duizenden vermeende genocideplegers in gevangnissen.

De rechtsgang in Rwanda was uiterst traag, door het ontbreken aan mensen en middelen, en door de voorrang die gegeven is aan zware gevallen, moesten tienduizenden anderen vergeefs wachten op behandeling van hun zaak.

Tot 2015 was er een VN tribunaal voor Rwanda (in Tanzania) voor vervolging en berechten van met name hooggeplaatste daders van de genocide.

Onder huidige president Paul Kagame (een RPF generaal) staan geen vermeldingen meer van etniciteit in de ID-kaarten en is het ontkennen van de genocide een misdaad.

Kerstnacht

Licht jaagt het donker op
en straalt het schijnsel van het vuur
teniet.

Bedek je ogen,
bedek je ogen
voor dit licht
valt het bestaan.

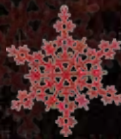
Het mager bestaan van tekort op tekort
voorgoed in duigen

Dan staat het lied
aan de lucht
ongehoord vol
verzadigd van vrede

Het sneeuwt van de hemel:
ere
vrede
welbehagen.

Deze nacht draait de wereld om
wie de hand van het Kind vat
vindt de vrede getekend.

J. Verweerd

Populairste heilige van Nederland

Een heilige die in het leven van iedere Nederlander een rol speelt is Sint Nicolaas. Niet alleen komt hij jaarlijks in november opduiken met zijn stoomboot en cadeautjes, ook gedurende de rest van het jaar is hij vaak van de partij. En houdt met de discussies rond zijn trouwe metgezel de gemoederen aardig bezig. Maar er is (nog) geen controverse rond deze sint zelf. Met Sint Maarten is hij waarschijnlijk de meest vereerde heilige in West-Europa. Wat mij onmiddellijk tot de conclusie brengt dat snoep en cadeautjes kennelijk belangrijk zijn om heilig te worden verklaard.

SINT NICOLAAS VAN MYRA

Sint Nicolaas is de beschermheilige van o.a. apothekers, berouwvolle dieven, studenten en kinderen. Maar als belangrijkste beschermtaak heeft hij de zeevarenden. Veel havensteden, zoals bijvoorbeeld Aberdeen en Bari hebben Sint Nicolaas als schutspatroon. In eigen land is hij de beschermheilige van Amsterdam, Kampen en – hoe kan het ook anders – Sint Nicolaasga.

Sinterklaas bestaat, maar echt historisch bewijs voor zijn leven is nooit gevonden. In de zgn. 'Vitae', de beschrijvingen van heiligenlevens uit de 9e en 10e eeuw, staat dat Nicolaas in het jaar 280 werd geboren. Dat was in Klein Azië, in het hedendaagse Turkije. Zijn ouders waren welgesteld en zeer gelovig.

De kleine Nicolaas is een bijzonder kind. Zo staat hij als pasgeborene rechtop in zijn badje, zijn handjes omhoog, alsof hij God dankt voor het mirakel van zijn geboorte. En op de vastendagen, woensdag en vrijdag, wil hij niet van zijn moeders borst drinken. Het is dan ook al snel duidelijk dat Nicolaas daar iets mee moet; op de rijpe leeftijd van negentien jaar wordt hij tot priester gewijd.

Het kan goed zijn dat hij al tijdens zijn leven heel beroemd is. Volgens ene Simeon de Vertaler bezoekt Nicolaas meermalen het Heilige Land. Telkens is hij van plan om er een

tijdje te blijven, maar een engel van de Heer beveelt hem steeds om naar huis te gaan. Dan blijkt steeds dat zijn parochie in gevaar is en dat hij zijn bovenmenselijke krachten moet gebruiken. Eens probeert bij zo'n gelegenheid een zeeman hem te bedriegen, maar Nicolaas heeft het door en zegt streng tegen de zeeman: "Probeer nu nooit meer iemand te bedriegen. Vaar naar huis, en mijn zegen zal je vergezellen." Vandaar dat hij bekend staat als vergevingsgezind.

Nicolaas overlijdt op 6 december in 342 (of 352) en wordt begraven in zijn bisschopsstad Myra, waar zijn basiliek nog steeds te bezichtigen is. Zijn gebeente wordt daar eeuwen later – in 1087 - weggehaald en naar Bari (Italië) gebracht. Hij wordt steeds beroemder; in de 7e eeuw komt de verering van Nicolaas uit Griekenland in Rome terecht. Vanaf de 10e en 11e eeuw komt er een verdere verspreiding naar het noorden: Frankrijk, Engeland, Duitsland en de Nederlanden.

Maar hoe heeft Nicolaas nou uit kunnen groeien tot zo'n populaire sint? Gedurende zijn leven zou hij vele malen de bevolking tegen demonen hebben beschermd. Ook na zijn dood zou hij verder voor zijn mensen hebben gezorgd. Zo zou hij tijdens

hongersnoden schepen hebben behoeft voor de ondergang, zodat de lading in de haven kwam.

Ook schoot hij de schepelingen te hulp. Zo wordt verteld dat een schip bijna verging in de storm. De zeelui riepen: "Nicolaas, dienaar van God, als het waar is wat ze van u zeggen, laat ons daar dan nu eens iets van zien." Onmiddellijk verscheen er iemand die eruit zag als een heilige. Die zei tot hen: "Jullie hebben me geroepen. Nou, hier ben ik."

Hij ging meteen aan de slag en hielp met de zeilen en de tuigage. Op slag was het noodweer voorbij. Aldus gered gingen de zeemannen naar de kerk, waar Nicolaas thuishoorde. Ze herken- den hem onmiddellijk, hoewel ze hem nog nooit hadden gezien. Hij zei hun, dat ze God maar moesten bedanken. Het was immers geen verdienste van hem, maar van Gods barmhartigheid en niet te vergeten van hun eigen geloof.

Deze overleveringen, naast natuurlijk het uitdelen van cadeautjes en snoep, maken dat Sint Nicolaas tot in lengte van dagen de goede sint kan zijn.

Helene Perfors

Oorsprong van strooigoed en schoenen zetten bij de schoorsteen

De 'Legenda Aurea' vertelt het verhaal van de drie meisjes. Nicolaas was een jaar of achttien, en vroeg zich als serieus christen af wat hij moest doen met de flinke erfenis die zijn overleden ouders hem hadden nagelaten. Verderop in de straat woonde een schoenmaker met drie dochters. De man had te weinig geld om een bruidsschat te bekostigen, zodat de meisjes besloten te gaan tuppelen. Als goed christen gruwde Nicolaas bij dat idee. Hij nam een zakje geld (anderen zeggen, een klompje goud in een doek), sloop er in de nacht mee naar het huis van de dochters en gooide het naar binnen. Zielsgelukkig arrangeerde de vader meteen een huwelijk voor zijn oudste dochter. Dit herhaalde zich voor de andere twee. Van de geldbuidels wordt gezegd dat ze in de schoenen terecht kwamen die voor de haard stonden te drogen. Soms zijn de geldbuidels geïnterpreteerd als sinaasappels, hetgeen kan verklaren waarom de Sint uit Spanje komt. Dit verhaal verklaart ook het strooigoed en het zetten van de schoen. Drie zakjes met goud staan symbool voor Sint Nicolaas. Ook de munten van chocolade die vaak deel uitmaken van het strooigoed gaan op dit verhaal terug.

Wie:

Sint Nicolaas van Myra

Wanneer:

280-342 (of 352)

Waar:

Turkije

Gedenkdag:

6 december

Voor wie belangrijk:

Zeevarenden, kinderen en apothekers

Nieuwe havenpastor in Vlissingen

In de haven van Vlissingen loopt sinds kort een nieuwe pastor rond: **Pascal Handschin**. Hij bezoekt schepen in de havens van Vlissingen en Terneuzen. Daarnaast leidt hij zondagavond-bijeenkomsten in de kapel van de Flying Angels Club en is geregeld achter de bar te vinden.

Pascal is geboren en opgegroeid in het Zwitserse Bern. Voor zijn vervolgstudie theologie kwam hij in Leiden terecht en is – mede vanwege de liefde – in Nederland gebleven. Bij toeval is hij in het maritieme pastoraat terecht gekomen. Pascal is opgegroeid met treinen en heeft daarom wel altijd interesse in de transportsector gehad. Zijn afstudeerscriptie had als onderwerp ‘de zichtbaarheid van de kerk in een niet-kerkelijke omgeving’.

In zijn werk wil hij vooral mensen van ver weg zich thuis laten voelen. Op het moment van schrijven zijn de voorbereidingen voor het kerstfeest – dat ook in Zwitserland uitgebreid wordt gevierd – in volle gang: naast het organiseren van verschillende bijeenkomsten zullen er kerstpakketten op de schepen worden bezorgd.

Wat Wiebe weten moet

Voor het eerst naar zee...

Mijn eerste stappen aan boord van mijn schip (nou ja, scheepje), zomer 1977, waren totaal onvoorbereid. Ik had gereageerd op een advertentie ('Bestman gezocht!') en was aangenomen. Niet dat ik wist wat er van een bestman verwacht werd, maar – zo redeneerde ik met jeugdige overmoed – dat leer ik aan boord wel. En inderdaad, na een paar weken varen bleek een bestman, officieel: stuurman zonder papieren, een duvelstoejager te zijn. Ook goed, vond ik toen. Wel heeft het geholpen dat ik vastbesloten was om zeeman te worden, anders had ik allang afgehaakt. Was het normaal in die tijd dat je voor de leeuwen gegooid werd? Niet bij alle rederijen, getuige een boekwerkje dat ik van een mederedactielid toegeschoven kreeg.

Op het omslag van het boekje staat een primitieve tekening van – kennelijk – een zeeman. Tenminste, hij heeft een soort kapiteinspet op, strepen op de mouw en staat achter iets wat nog het meest lijkt op een stuurwiel, gemonteerd op een plank. Hij kijkt verontrust, haast verbijsterd naar een jongen in korte broek, die met open mond en een gezicht vol pukkels naar hem opkijkt. Misschien vraagt hij zich af of de moeder van de jongen weet dat haar kroost bij hem aan boord gestapt is. Daaronder staat 'Voor het eerst naar zee...'

Snel lees ik een paar bladzijden door, het blijkt een gedateerde handleiding te zijn voor jongens die voor het eerst naar zee gaan (kennelijk deden meisjes dat toen nog niet).

Het schrijven komt van een reeds verdwenen, grote tankerredery. Goed dat er ook in die tijd (ik denk zo rond 1970) aandacht werd geschonken aan nieuwe zeelui. De 'bescheiden handleiding' staat bol van tips wat 'een zeevarende toch minstens moet meenemen' en 'wat van hem tijdens de reis wordt verwacht.' En zo gaat Wiebe (die jongen heeft een echt Wiebe-hoofd) samen met zijn moeder twee koffers inpakken. Tweé koffers, want 'het is slimmer om twee koffers in te pakken en je uitrusting te verdelen, want als er één zoek raakt...'

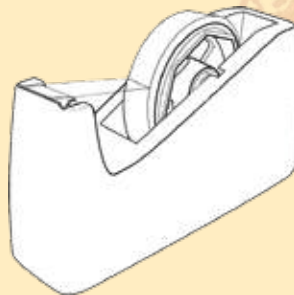

'Nee, Wieb! Beide werkschoenen in één koffer!' Moeder zucht en veegt een weerbarstige pluk haar naar achteren. Het is me er eentje, haar Wiebe. Hopelijk wordt hij aan boord een man!

'In welke koffer moet het tafelkleedje?', vraagt Wiebe, want ook dat wordt onder het kopje

'eventueel mee te nemen' genoemd. 'Om over de tafel in je hut te leggen.' Aha! Dát doe je dus met tafelkleedjes.

En zo verdwijnt er van alles in de koffers: cacaoboter ('tegen gesprongen lippen in de tropen'), cassettebandjes ('liefhebbers nemen wel zo thuis opgenomen bandjes mee!'), platen of posters om aan de wand te hangen (spijkereen en/of schroeven niet toegestaan, dus neem een rolletje doorzichtig plakband mee!).

Een grote badhanddoek niet vergeten: deze is 'om te worden gebruikt als je van je hut naar de doucheruimte loopt.' Ach, dat was zelfs nog zo toen ik voor het eerst ging varen, in je handdoekje onderweg naar het zogenoemde 'schijthuis-plein'...

Dan nog een vermaning: 'Denk erom dat invoeren van porno in sommige landen streng verboden is...'. Vergeet ook niet hobbymateriaal ('zoals bijvoorbeeld een mondharmonica, bouwdoos, schilder,- of tekendoos.') Kennelijk hadden de zeevarenden van 1970 nog volop vrije tijd.

Nog meer zaken die in de zeventiger jaren erg belangrijk gevonden werden: 'Denk eraan dat je koffers in de tropen snel warm worden dus doe je meegebrachte chocola in een plastic zakje!' En neem drop mee, da's 'nergens in het buitenland te verkrijgen'. Valt me mee dat er niet gerept wordt over Douwe Egberts koffie, stroopwafels en pindakaas. Bijna nog vergeten, verdeel ook je geld ('Amerikaanse dollars, daar kan je bijna overal in het buitenland mee betalen.')

Leuk is het lezen van het hoofdstukje 'Risico's'. Want ook toen was varen niet vrij van allerlei gevaren. Het gevaar kwam vroeger nog niet van piraten. Ook burn-out en stress vormden toen nog geen risicofactor. Maar 'als je door meisjes of vrouwen wordt aangesproken, zit daar een duidelijke bedoeling achter'.

'Mam, wat voor een duidelijke bedoeling zit erachter wanneer ik in het buitenland door meisjes of vrouwen wordt aangesproken?,' vraagt Wiebe.

'Eh, vraag dat maar aan je vader. Heb je je zakdoeken al ingepakt? En vier onderbroeken in de ene en vier in de andere koffer!' Gelukkig geeft de instructie uitsluitel: 'Het risico, dat je door samengaan (...) met een meisje of vrouw in een vreemde haven een geslachtsziekte oploopt, is levensgroot.' Maar, zo gaat het schrijven optimistisch verder, 'als je denkt de verleiding niet te kunnen weerstaan, praat dan tevoren met de 1e stuurman. Want die heeft daarvoor een speciale opleiding gevolgd,' stelt de instructie de nieuwbakken zeelui gerust. Of daarmee bedoeld wordt dat stuurli experts zijn als het gaat om 'samen-

gaan met meisjes of vrouwen' wordt niet geheel duidelijk.

Dan, na een lange vliegreis, stapt Wiebe aan boord.

Beide koffers zijn gelukkig meegekomen; er hoeft geen PIR opgemaakt te worden. (Wist ook niet wat dat was, maar het wordt uitgelegd als *Property Irregularity Report*, voor als je koffers kwijt zijn).

Nadat Wiebe zich 'direct bij de gezagvoerder heeft gemeld die hem verder gewezen heeft waar hij – eindelijk - zijn koffers kan neerzetten,' neemt hij de handleiding weer op om te lezen wat er nu van hem verwacht wordt.

Aha, dat was hij dan toch bijna vergeten: 'Vergeet niet om je meisje, vrouw of ouders zo spoedig mogelijk een briefje te sturen dat je veilig bent aangekomen.' (Maar niet zwaarder dan 20 gram, anders moet je zelf dokken voor de portokosten).

'Ze kijken er beslist naar uit en het is zo'n kleine moeite...'. Hier wordt het epistel een beetje weëig. Maar de rederij neemt wel de moeite om 'ingesproken op bandjes' het thuisfront te informeren waar Wiebe uithangt, 'omdat onze schepen havens aanlopen die niet in een atlas te vinden zijn.'

Leuk om te lezen hoe zeelieden die nu inmiddels gepensioneerd zijn toen begeleid werden op hun eerste stappen aan boord. En zeelieden van vandaag hebben het wel heel makkelijk met internet, USB-sticks, computers, snelle luchtverbindingen. Vraag het de oudjes maar.

Kees Wiersum

Mens achter een deur

‘Iedereen duikt na de wacht maar in z’n hutje’, is een veelgehoorde verzuchting aan boord. Het sociale leven op een schip is niet meer wat het vroeger was. Dat kan te maken hebben met het steeds verder oprukkend verbod op een biertje. Maar ook zijn de bemanningen kleiner geworden. En welke rol spelen de sociale media en computerspelletjes bij de invulling van de vrije tijd aan boord?

Op de themadag van de Stichting Pastoraat Werkers Overzee zal worden nagedacht over deze ontwikkeling. Eén van de sprekers zal Jan Broer zijn. Hij is als geestelijk verzorger werkzaam in het gevangeniswezen. Natuurlijk is een gevangenis heel wat anders dan een schip, maar in beide werelden hebben we te maken met (samen)leven op een kleine oppervlakte.

Niet voor niets wil Jan Broer de vraag aan de orde stellen: “Wat gebeurt er met een mens, als die achter een deur verdwijnt?”

Een andere invalshoek zal worden geboden vanuit de vrijetijdskunde – ja, dat vak bestaat echt!

Er bestaat inmiddels veel kennis over de invulling van vrije tijd en we willen ons graag laten voorlichten over tips en trends.

De themadag ‘Vrij en Verbonden’ zal worden gehouden op **vrijdag 12 januari, 10.00-14.00 uur** (lunch inbegrepen) in de **Waalhaven** (gebouw van Boskalis Smit). Alle lezers van Diepgang zijn welkom.

Aanmelding **vóór 8 januari** is noodzakelijk i.v.m. de toegang tot het terrein. Dat kan bij **Paulienke van Wijngaarden**, paulienke.vanwijngaarden@vanoord.com

20 diepgang

FROM RUSSIA WITH LOVE

Vergelijkbaar met de voederbak die als wieg gebruikt werd in de stal van Bethlehem moet er bij het vieren van kerstfeest op zee ook wel eens geïmproviseerd worden. Aangezien oud en nieuw in Rusland vaak niet alleen *in plaats van* maar ook *als* kerst gevierd wordt, is het dan ook niet vreemd dat een kerstboom als vuurpijl fungeert.

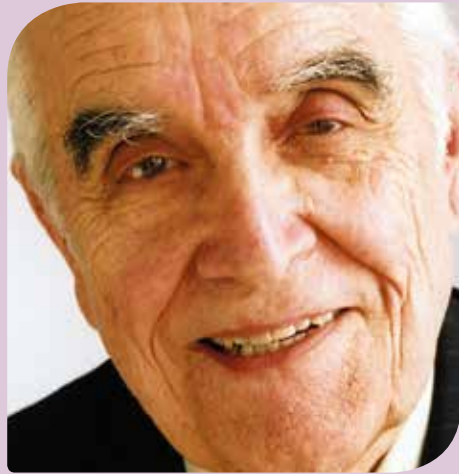
Van Zeeheld naar Zondebok

Criminalisering

van de zeevarende Toen ik nog gewoon dorpsdominee was, had onze agrarische gemeenschap te maken met een heftige gebeurtenis. Geheel uit het niets werd er op een vroege morgen bij een aantal boeren een inval gedaan door de AID, de Algemene Inspectiedienst.

Met behulp van een politieovermacht werden ze opgepakt en afgevoerd en administraties werden in beslag genomen. De mannen (van wie bij één de echtgenote op punt van bevallen stond) werden opgesloten tussen de drugshandelaars en winkeldieven. Ons dorp kwam in actie, zocht de publiciteit en na tussenkomst van de minister van Landbouw werden de boeren na twee nachten in de cel weer vrij gelaten. Waar ging het om? De aanklacht luidde dat er met de mestadministratie zou zijn gesjoemeld. Maar in feite ging het om een verschil van interpretatie van de regels. De rechtszaak diende pas jaren later omdat er geen rechter gevonden kon worden die er wijs uit kon. Uiteindelijk werden de boeren vrijgesproken. Maar intussen waren ze wel als zware criminelen weggezet. Ze fungeerden als 'zondebok' voor de onduidelijke – en dus falende – mestregelgeving van de overheid.

Ik moest aan deze gebeurtenissen denken toen ik las over de gebeurtenissen op een Arnemuidense viskotter. De bemanning werd in de haven van Vlissingen door 68 agenten opgewacht en gearresteerd. Zij zouden de inspecteurs van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit in gevaar hebben gebracht. Die wilden 's nachts aan boord klimmen voor een inspectie vanwege het vermoeden van illegale netten. Hun rubberboot werd echter door een net onder water getrokken. Ook hier wachtte de cel en werden de vissers als criminelen behandeld. Nu zijn vissers niet altijd lieverdjes, maar je kunt je afvragen of inspecteurs zich midden in de nacht in zo'n onveilige situatie moeten begeven als er niet direct gehoor wordt gegeven aan een oproep om mensen aan boord te laten. Werden er hier geen frustraties botgevierd?

De Franse filosoof *René Girard* heeft uitgebreid studie gemaakt van het 'zondebokmechanisme'. Bijna iedere samenleving, groep of organisatie kent zondebokken. Er ontstaan namelijk altijd vroeger of later spanningen. Zeker als er zaken misgaan, probeert men binnen de eigen geledingen de schuld af te schuiven. Door een zondebok op te offeren (in primitieve samenlevingen heel letterlijk!) wordt de spanning voor een tijdje weggenomen en kan de groep weer verder.

De werking van dit zondebokmechanisme is volgens mij duidelijk te zien in de toenemende 'criminalisering van de zeevarende'. Het is makkelijk om de kapitein als schuldige aan te wijzen bij een incident op zee. Dan kan het systeem weer verder zonder dat er diepe vragen worden gesteld. Een berucht voorbeeld van dit mechanisme is de benadering van kapitein Schettino van de gezonken Costa Concordia. Natuurlijk kun je grote vraagtekens hebben bij zijn optreden als kapitein na de ramp. Er zijn tuchtcolleges om daarover te oordelen. Maar het was natuurlijk wel makkelijk voor de rederij om de kapitein direct weg te zetten als hoofdschuldige van het hele drama, en daarmee de zaak min of meer voor gesloten te verklaren.

Zondebok en christendom

Volgens René Girard zit het zondebokmechanisme diep verankerd in elke samenleving. Volgens hem heeft de Bijbel echter een unieke benadering van de zondebok. In het Oude Testament worden er nog wel zondebokken geofferd, maar worden onschuldige slachtoffers ook in ere hersteld. In het Nieuwe Testament is Christus onschuldig slachtoffer van groepshaat. Dit definitieve offer van Christus wil een einde maken aan het zondebokmechanisme. "Vader, vergeef hen want ze weten niet wat ze doen," stelt het delen van liefde boven het brengen van offers. Door zijn vergelijkend religieus onderzoek werd Girard katholiek.

Jozef Cuyt, secretaris-generaal van het Koninklijk Belgisch Zeemanscollege, geeft in zijn artikel 'Held of schurk' een hele rij voorbeelden van de wijze waarop kapiteins na een incident als criminelen worden behandeld. Zo beschrijft hij het trieste verhaal van kapitein Schroder op de ZIM Mexico III, geroemd vanwege zijn optreden bij het zinken van de Harold of Free Enterprise. Hij komt na een aanvaring met een kraan na het weigeren van een boegschroef, terecht in een Amerikaanse gevangenis omdat er toch iemand aansprakelijk moet worden gesteld voor de dood van de onder de kraan verpletterde electricien. Hij is de makkelijkste prooi voor de autoriteiten.*

Ander voorbeeld: kapitein Mangouras van olietanker Prestige wordt in Spanje gearresteerd, terwijl de Spaanse autoriteiten het schip de toegang tot de haven hadden ontzegd. De kapitein was erin geslaagd om de bemanning tijdens

de storm veilig te laten evacueren en zelf met de HWTK nog dagen aan boord gebleven. De Spaanse overheid wilde haar verantwoordelijkheid in dit drama duidelijk afschuiven op de scheepsleiding: opnieuw de kapitein als zondebok.

Zo zijn er nog veel meer voorbeelden te noemen. Blijkbaar, zo concludeert Cuyt, is betrokkenheid/aanwezigheid bij een incident al voldoende om gecriminaliseerd te worden en gaat het niet meer om schuld. Kapiteins worden direct in de boeien geslagen, terwijl je daar bij vliegtuigongevallen, bus- of treinongelukken nooit van hoort. “Zij kunnen het makkelijkst als ‘zondebok’ worden afgevoerd,” merkt Cuyt op. “De eigenaars van het schip, de managers, de charterers, de inspecteurs van herstelbedrijven en classificatiemaatschappijen, zitten immers duizenden mijlen ver weg in hun hoge kantoren in Londen, Singapore of Hongkong, en zijn niet te vatten.”

De internationale vakbond Nautilus heeft hiervoor inmiddels aandacht gevraagd in haar campagne ‘Fair Tre-

atment’ (eerlijke behandeling) gestart – in het verlengde van de ‘Fair Treatment Guidelines’ die door ILO/IMO zijn uitgebracht. Nautilus geeft aan dat het beroep van zeevarende steeds onaantrekkelijker wordt. Terwijl je gewoon je werk doet, ontstaat er een steeds groter risico om in de gevangenis terecht komen. Zeevarenden voelen zich in hun hemd gezet: miljoenschepen worden aan hun handen toevertrouwd en dan zouden ze vooral uit zijn op aanvaringen, letsel of het lekken van vloeistoffen? Vroeger was een kapitein schipper-naast-God en stond je hoog in aanzien, tegenwoordig word je weg gezet als derderangs boef.

Hoe kun je iets ondernemen tegen het zondebokmechanisme? We hebben immers van de Amerikanen hun ‘blame culture’ (beschuldigingscultuur) overgenomen. Van verschillende kanten wordt er wel hard gewerkt om de “fair treatment guidelines” van de IMO internationaal bindend te maken, maar dat is een taai proces. Volgens René Girard is het belangrijk de werking van het zondebokmechanisme telkens

* Jozef Cuyt, “Held of schurk, Pragmatische beschouwingen bij het fenomeen van criminalisatie van zeelieden,” in: Recht door zee: Hedendaags internationaal zee- en maritiem recht, 2015.

weer te ontmaskeren. In het geval van de boeren in mijn dorp hielp dat: na het inschakelen van de krant waren ze een dag later weer vrij. Voor slechte pers is iedereen gevoelig. We kunnen voor een oplossing ook kijken naar de luchtvaart. Daar wordt een captain na een incident niet direct gearresteerd. Sterker nog: in eerste instantie wordt er helemaal geen schuldvraag gesteld. Men doet eerst onafhankelijk onderzoek naar de oorzaken, met als doel om daarvan te leren. Daarbij wordt de

hele keten, van fabricage en onderhoud tot de vlucht zelf onder de loep genomen. Bij zo'n benadering hoeft de crew niet bang te zijn om als zondebok te worden aangewezen. Bovendien zal zo makkelijker de ware toedracht van een incident worden achterhaald. Het zou mooi zijn als dit principe ook wereldwijd in de zeevaart kan worden ingezet.

Stefan Francke

Schipper in cel na schietgebaar

Afgelopen zomer moest de schipper van het binnenvaartschip Volharding een nacht in de cel doorbrengen, omdat hij naar drie jetskiërs een 'schietgebaar' had gemaakt. De schipper was op de Maas door de jetskiërs gehinderd bij de vaart. Politie met kogelwerende vesten wachtten de schipper bij de sluis van Sambeek op. Uitleg mocht niet baten. Hij werd gearresteerd en het schip werd op vuurwapens doorzocht.

Als je ziet wat er tijdens een gemiddelde uitgaansavond voor gebaren naar elkaar worden gemaakt, is het verwonderlijk dat er in Nederland na een weekendje stappen geen cellentekort is ...

Gebreide mutsen

De handwerkclub van woonzorgcentrum 'Stuifakkers' in Rockanje heeft de afgelopen maanden tientallen mutsen gebreid voor zeelieden.

Deze mutsen worden door het Comité Kerstfeest op Zee meegegeven met hun speciale '70 jaar- kerstpakket'.

Ook gaat een aantal naar zeemanscentrum 'The Bridge' in Oostvoorne.

Dat de meeste breisters jaren ouder zijn dan Kerstfeest op Zee verhoogt de pret alleen maar. Hoe nostalgisch ook, voor zeevarenden is zo'n gebreid hoofddeksel een fijn cadeau; warm voor het hoofd en warm voor het hart. Zeker als ze zijn gemaakt door enthousiaste vrijwilligers!

December feestdagen en cadeaus -en een zeemansgezin

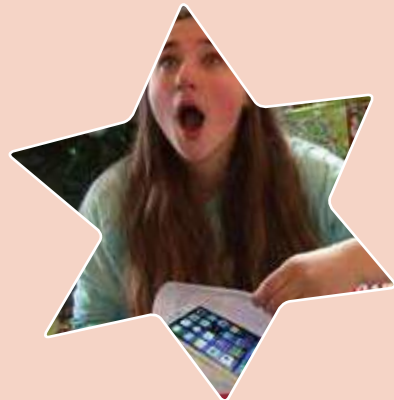

Voor de meeste
gezinnen horen
de eerste drie bij
elkaar. Voor ons
natuurlijk ook wel
maar dan anders.
Sinterklaas deed
ik nooit zo uitge-
breid.

Voor elk bloedje een zelfde bedrag (anders is 't niet eerlijk) en een eigen jute zak vol met kleine cadeau-tjes met daarin uiteraard ook de pedagogisch verantwoorde sokken en pyjama's. Gek genoeg kwam die ouwe altijd als wij net even naar de winkel waren om lekkere hapjes te halen voor de Sinterklaasavond. Kwamen we terug, huis op zijn kop, twee zakken met gedoetjes maar wel twee blijge gezichtjes en een stel lachende burens, omdat zij lekker op de bank zaten en mij hadden opgezadeld met een een spoor van gedoe, pepernoten en meubelstukken die op zijn kop stonden. Want ja, de Pieten hadden in de haast alles omver gelopen.

Kerst, dat was wel meer een feest ondanks het feit dat de bloedjes een ontaarde moeder hebben, die gewoonweg – laat ik er maar niet omheen draaien – een gruwelijke hekel heeft aan kerst. De laatste

jaren is manlief thuis met de kerst. Maar toen hij nog echt op zee zat, deed ik toch mijn best om er iets van te maken. Stiekem verlang ik terug naar de jaren dat hij er niet was met deze dagen. Dan kon ik lekker doen en laten waar ik zin in had zonder verplichtingen. Wilden we heel de dag in pyjama, dan kon dat. Wilden we pannenkoeken als kerstdish, ook prima! De omgeving vond ons zo zelig, ze moesten eens weten! Helaas is manlief nog gekker op kerst dan de meiden. Terwijl ik dit schrijf is het begin november, en meneer heeft het al enkele malen per dag over de kerstboom en hoe leuk het allemaal wel niet is.

Bofferd die ik ben!
Maar goed, de cadeau's:
met kerst krijgen de
bloedjes altijd een 'echt'
cadeau, iets moois wat ze
heel graag willen. Wat ik
dan weer wel leuk vind aan
kerst zijn die zenuwachtige,
glimmende oogjes als ze
pakjes onder de kerstboom
(of iets wat er op lijkt om
dat groene mormel maar
niet in de kamer te hoeven
zetten) zien liggen. Wat
zit er in, wanneer mogen
we het openmaken? Is
het breekbaar, mogen we
rammelen en voelen wat er
in zit?

Een zeemansgezin slingert
natuurlijk het hele jaar met
dure cadeau's. Althans, dat
denkt de buitenwereld.
Zowel Jan als ik komen uit
HET baggerdorp en vroeger
kregen de kinderen in een
verlof een nieuwe fiets, gin-
gen ze op vakantie, kwam
er een nieuwe auto, zagen
de moeders er net even
iets mooier uit en werden
er allemaal leuke dingen
gedaan. Het overige/nor-

male volk snapte er niks
van en keek vol afgunst
naar deze verwennerij,
zich niet realiserend wat er
allemaal tegenover stond
en eigenlijk nog steeds
staat. Ik hoef jullie niet uit
te leggen wat ik bedoel. Ze
zien de mooie dingen maar
niet de 'ellendige' dingen.
Ik wilde dit nog aanvullen
maar dat slaat bij jullie
lezers natuurlijk helemaal
nergens op dus ik bespaar
het jullie.

Jaren geleden, bloedje num-
mer één was nog klein en
bovengenoemde gewoonte
haalde mijn moeder even
fijntjes naar boven: want ja,
die vaders strooiden maar
met geld als ze thuis waren.
Die kinderen werden dan
ziekelyk verwend, er kon
toch nooit iets van deze
kinderen terecht komen op
deze manier.
Op mijn verbaasde reactie
dat ik ook zo'n kind had,
was haar droge reactie: dat
is anders ...

Joke van den Dool

Zeg, ken jij nog een leuke zeeman?

Ik ben zeemansvrouw en schrijf ieder jaar in Diepgang over hoe ik de kerstdagen doorbreng; met man en kinderen of zonder man en met kinderen.

Om meteen maar met de deur in huis te vallen; dit jaar vier ik de feestdagen met mijn kinderen én met mijn man. Hierbij heb ik dat punt alvast maar afgehandeld. Ik realiseer me dat dit wat kil kan binnenkomen. Dat is niet de bedoeling. Zonder een beetje romantiek geen kerst, daarom wil ik deze keer mijn licht laten schijnen over de aantrekkingskracht van de Nederlandse Zeeman. Want ligt hij wel goed in de relationele markt? Of is hij een absolute Nogo, omdat er altijd kans is dat deze lieverd in gebreide schipperstrui tijdens de feestdagen aan boord is terwijl jij met je glaasje sherry alleen bij de kerstboom zit?

De Nederlandse zeeman wordt langzaam maar zeker een schaars goed. Ondanks de aantrekkingskracht van de zeevaartscholen waardoor het aantal studenten stijgt, daalt het aantal Neder-

landse zeemannen gestaag dankzij het ontmoedigingsbeleid van onze overheid. En alles wat schaars is, stijgt in waarde leerde ik op de middelbare school.

Nu is het zo, beste alleengaande zeeman, dat ik tegenwoordig met enige regelmaat gevraagd word

door alleengaande vriendinnen, dan wel kennissen, of ik niet toevallig nog een leuke zeeman ken die nog vrijgezel is. En onder leuke zeeman wordt verstaan: die man die vaart, maar in zijn verlot samen uit eten wil, een zeilboot huurt, een dag je wil doorbrengen in een mooie stad, door het bos wil wandelen, Warhammer wil spelen, kortom best veel wil doen waar je samen blij van wordt.

Beste alleengaande zeeman, dit gaat over jou. En je hebt best veel te bieden, namelijk jezelf en een zee van tijd. Natuurlijk kan ik nu niet zomaar stellen dat Jan de Zeeman opeens roversgoed is geworden, maar het is bijna kerstmis en ik houd wel van een beetje romantiek.

Toen ik jaren geleden verkering kreeg met een zeeman, werd mij niet gevraagd of ik nog iemand kende. Nooit. Sterker nog; ik werd uitgelachen. Met ongeloof aangekeken. Bespot en geminacht. Door collega's. Of op feestjes. Er werd achter mijn rug om gekletst, want verkering met een zeeman hebben, dan ben je sneu! Bespottelijk zelfs. Echt niemand zou dat toch willen! Maar het kwam natuurlijk omdat ik niets anders kon krijgen. En bovendien wil toch elk weldenkend mens samen zijn en niet altijd alleen. Maar altijd alleen zijn went natuurlijk en daarom wist ik vast niet beter. Ja, dat was het! Ik wist het allemaal niet beter, maar ik was ook geen weldenkend mens.

Ik geloof er niks van dat de zeeman nu opeens zoveel leuker is geworden dan hij misschien al was. Maar wellicht dat naarmate je als vrouw zijnde maar lang genoeg op de bank hebt gezeten met een lapzwan, zijn eten hebt gekookt en zijn moeder hebt gespeeld terwijl je nog een kind hebt maar dan eentje van vier, je iets anders ziet dan

alleen de kwantiteit (nooit thuis, die vent) en nu meer eisen stelt aan kwaliteit (wat hebben ze het leuk samen en verrek, istie nu alweer terug van zee?).

En zo gebeurde het een aantal jaar geleden al dat een vriendin mij zei; "Hoe jij het hebt, dat wil ik ook, ik wil een relatie met een zeeman. Dat hij periodes van huis is vind ik juist niet erg, want ik heb toch mijn eigen baan, mijn eigen huis en leuke vrienden en daar wil ik tijd voor houden. Als het maar een fijne vent is en we samen een leuke tijd hebben in zo'n verlof. Ken jij nog mensen?" (Het zal iedereen duidelijk zijn dat ze even geen oog had voor zaken die in mijn huishouding regelmatig minder goed gaan, maar hee. Het is bijna kerstmis, we focussen nu op het positieve.) Nee ik kende niemand, want op omgevlagde schepen ontmoet ik bitter weinig Nederlandse zeemannen die ook nog eens vrijgezel zijn. Maar ze zijn er nog wel en er wordt dus naar gevraagd.

En zo is het gekomen dat ze nu samen met haar zeeman 's zomers in een zeilboot de Waddenzee afschuimt. Ze zijn erg gelukkig met elkander. En een paar weken geleden, was daar opeens weer iemand. Zo'n leuke vrouw. Die mij vroeg: "Zeg ken jij nog een leuke zeeman?" Nee, ik ken niemand. Maar ze zijn er wel en er wordt naar gevraagd.

Ik wens een ieder goede feestdagen toe en veel geluk in het nieuwe jaar.

@strid

Autonoom varen

Eerder dit jaar kon je geen vakblad openslaan of men had het over autonoom varen. De belangrijkste vraag hierbij is of dit kan. Als zeevarenden zijn we geneigd te denken van niet.

Om te weten of we gelijk hebben is het goed kritisch naar onszelf te kijken. Geloven we niet dat autonoom varen eraan komt, omdat we onszelf voor het veilig varen van een schip onmisbaar achten? Dat we daarbij moeten denken aan oliefilters die dicht slaan, lekke leidingen en Indiase vissers die met hun houten schepen de colregs niet respecteren? Verschuilen we ons op deze manier? Of merken we terecht op dat er nog veel zaken zijn die opgelost moeten worden. Dat safety en backup systems tot in het oneindige uitgevoerd moeten worden om ons te vervangen. Dat een schip een economisch platform is met een verdienmodel. Waar limieten zijn aan de technische investeringen. Die hebben immers net als wij een prijs en die is misschien wel hoger dan onze salarissen.

Technische vooruitgang zal het streven naar 'auto-

noom varen' zeker boeken. Hopelijk komt er snel een lenswaterreiniger die het doet met één druk op de knop. Of ballastwater-behandelings-systemen die werken en blijven werken zonder menselijke tussenkomst. En pijpleidingen die niet meer lekken. Brandblussystemen die voor hun taak geschikt zijn. Purifiers die oneindig hun werk blijven doen ongeacht de brandstofkwaliteit. En electronica die geen 'cold turkey start' nodig

heeft. Met de onderzoeken naar autonoom varen zullen deze systemen een betrouwbaarheids-inhaalslag moeten maken. Een verademing voor de zeeman zolang deze aan boord blijft!

Zeevarenden lijken een rotsvast geloof te hebben in het bestaan van de onvervangbare human factor. Als deze bestaat is het dus persé nodig dat we als mens aan boord zijn. Nodig omdat de mens vijf zintuigen heeft om in te zetten: horen, zien, voelen, ruiken en proeven. Met ons denkvermogen stellen we onszelf in staat om de combinatie van al die zintuiglijke prikkels om te zetten in 'situational awareness'. De mens anticipeert op zijn waarnemingen en is in staat moeilijkheden in een vroeg stadium te ondervangen. Dit in tegenstelling tot sensoren die meten en registreren, edoch pas ingrijpen bij het aanspreken van een ingestelde grenswaarde.

Wat wordt er precies bedoeld met autonoom varen? Autonoom heeft vele betekenissen, maar voor zeevarenden betekent het: op zichzelf staand, zelfstandig en onafhankelijk. Autonoom varen is dus zelfstandig varen, zonder interferentie van buitenaf! Dus geen begeleider aan de wal die meekijkt.

Onlangs beweerde een niet nader te noemen hoge vertegenwoordiger of onderzoeker van autonoom varen: “Voor de veiligheid worden onze operation and control centra bemand door ex-zeevarenden met zoutwater ervaring”. Hij bedoelt met autonoom varen dus eigenlijk: onbemand varen. De vraag is wat er dan gebeuren moet als er geen zeevarenden meer zijn, die de ex-zeevarenden kunnen aflossen na hun pensionering.

Maar is het hebben over ‘situational awareness’ eigenlijk niet alleen maar gewichtigdoenerij? Verbergen wij er eigenlijk niet mee dat we moeite hebben om te definiëren waar onze kracht als zeevarenden zit? Een reder wil juist weten waar hij aan toe is. Hoe verleidelijk is het eigenlijk niet voor hem om ons te vervangen door onfeilbare sensors? Waar, oh waar is nu in het verhaal over autonoom varen die onvervangbare en onmisbare menselijke factor waardoor het een fiasco

of niche fenomeen wordt? Waarmee is de mens eigenlijk superieur aan de techniek? Is dat ons reukvermogen om die hydraulieklekkage te ruiken en tegelijkertijd te kunnen inspelen op het mogelijk uitvallen van systemen? Is dat de helpende hand, die de zeezeiler in nood een lijntje toewerpt? Zijn het onze ogen omdat cameralenzen gevoelig zijn voor zoutaanslag? Is het ons vermogen om het commando op te nemen bij een inferno op een passagiers-schip?

Hoewel dit niet duidelijk is, moet je positief blijven. Veranderingen zijn van alle tijden. Werd Mozes ook niet te vondeling gelegd in een ‘autonoom’ bootje? Nagekeken door zijn zuster.

Nabij Dalfsen heb ik op een autonoom pontje gevaren tijdens mijn verlof. Druk op de knop en pontje komt van de overkant. Klepje naar beneden en opstappen. Op de knop drukken, klepje dicht – naar de overkant en klepje open. Geen vragen ‘who pays the ferry man’ en het werkt. Wat ik me wel afvroeg, hoe het systeem herkende dat er geen andere scheepvaart of zwemmers zijn. Waarom zou dit inderdaad niet kunnen in een afgezonderd Noors fjord of binnen de Maasvlakte als containerfeeders voor de short sea of binnenvaart? Autonoom varen een droom? Dromen mogen we najagen. De goede vruchten ervan mogen we plukken. De goede

Iets waar veel experts het niet over hebben, is dat de regelgeving op de schop zal moeten. Regelgeving die ingegeven is doordat er mensen op het water werken en recreëren. Maritieme koepelorganisaties zijn goed in het creëren van nieuwe regels. Maar het rode potlood halen door achterhaalde regels schijnt erg moeilijk te zijn. Bijvoorbeeld het hebben van een bel en een gong aan boord. Of het moeten hijsen van de ankerballen op een 21000teu container reus. Als je die laatste kunt herkennen tegen de achtergrond van al die rijen containers ben je volgens mij al te dichtbij. Als autonoom varen al kan, dan moet het ook nog mogen. Misschien behouden de zeevarenden hun werk aan boord dus wel dankzij de regelgeving.

vruchten om ons zeevarenden, zeevarenden te laten zijn en geen administrateurs. Dat we mede daardoor ons weer kunnen concentreren op het voeren van een veilige vaart. Niet afgeleid door al die toeters en bellen die in de loop der jaren om ons heen zijn gecreëerd. Gewoon zeevarende zijn met ons unieke autonome denk- en anticipatievermogen. Allemaal hoogdravende woorden met grijze betekenissen, maar waar het om draait is dat wij, zeevarenden, al eeuwenlang in staat zijn

om goed zeemanschap te voeren.

Tot slot, autonoom varen bestaat. In een sprookjesbos van een attractiepark in het zuiden des lands. Daar varen al generaties autonome bootjes. Stil komen ze aan glijden, unit na unit. Je stapt in en kruist over de vijver en wordt weer afgezet. Geen kapitein matroos of kok te zien. Een eindeloze stroom van vervoersmodules.

Hans Luesink

Autonoom voortplanten

Mensen die bang zijn dat er geen arbeidsplaatsen meer zullen zijn aan boord van een schip hoeven zich geen zorgen te maken. Wie namelijk de campagne 'zeebenen gezocht' bestudeert kan tot geen andere conclusie komen dan dat het varen op een koopvaardij-, vissers- of baggerschip een buitengewoon aangename bezigheid is.

Met deze kennis in het achterhoofd kan gekeken worden naar de vorderingen die de mensheid heeft gemaakt met kunstmatige inseminatie. Koeien, zeugen en kippen kunnen zich dankzij de techniek voortplanten zonder aanwezigheid van stieren, beeren en hanen. Toen wetenschappers

vol trots een methode ontwikkelde waarmee (menselijke) vrouwen zich autonoom kunnen voortplanten werd hen verweten in een ivoren toren te leven. De arbeid die verricht moet worden om de voortplanting tot stand te brengen is immers dermate aangenaam dat er geen enkele behoefte bestaat aan deze geavanceerde technologie.

Het is niet wetenschappelijk onderzocht of voortplantingsarbeid net zo leuk is om te doen als werken aan boord. Als we ervan uitgaan dat de campagne 'zeebenen gezocht' het juiste beeld geeft is het niet te verwachten dat het autonoom varen realiteit wordt.

Een lichaam is meer dan een vervoermiddel voor een hoofd

Kerkelijk en religieus nieuws belicht

Hippe vaders

Toen ik theologie studeerde, vond ik het het moeilijkste dat er van mij verwacht werd om lange tijd stil te zitten op een stoel. Het verreweg grootste gedeelte van mijn verplichte inspanningen bestond uit luisteren, lezen en schrijven. Het grapje dat theologen slechts een lichaam hebben om hun hoofd te vervoeren kan ik mij nog altijd herinneren. Na mijn studie werd ik koopvaardijpredikant. Het beklimmen van touwladders en gangways was voor mij een verademing. Hetzelfde gold trouwens voor al dat exotische eten. Het voeren van serieuze gesprekken terwijl er aan de wand een afbeelding hangt van een jonge dame op het strand vind ik nog altijd bijzonder. De eerste vijftien jaar was ik het lezen van boeken zo zat

dat ik het tot een minimum beperkte. De elektronische berichten met uitnodigingen voor studiedagen en cursussen van of over weer één of andere theoloog verdwenen onmiddellijk in mijn virtuele prullenbak. Ook vond ik het een opluchting om het overgrote deel van mijn jaargenoten van mijn studie niet meer te hoeven zien.

De afgelopen jaren merk ik dat mijn belangstelling voor boeken weer begint toe te nemen. Iets dat ook indruk op mij heeft gemaakt, is dat een collega waar ik wel 'een klik' mee heb, is gaan werken bij een wetenschappelijk instituut. Zijn naam is Liuwe Westra en hij doet nu onderzoek naar kerkvaders. Deze vaders zijn mannen die 2000 jaar geleden de kerk hebben

opgericht. Ze hebben namen als Athanasius, Johannes Chrystostomos, Augustinus, Irenaeus en Ambrosius. Er valt voor hem veel te onderzoeken want veel van die stokoude teksten zijn bewaard gebleven. Daarin valt hun enorme enthousiasme over Jezus Christus op. De verhalen over deze destijds vernieuwende messias leverde de kerkvaders allemaal inzichten op over dingen als vrije wil, de ideale manier om een land te organiseren en wat het precies betekent om een mens te zijn. Het was voor de kerkvaders een enerverende tijd en ze hebben dan ook meters boeken geschreven over al hun bevindingen met hun spannende, nieuwe godsdienst. Het enthousiasme van de kerkvaders spreekt op dit

moment steeds meer mensen in de Westeuropese kerk aan. Dat is niet vreemd want binnen deze kerken is de sfeer namelijk somber door het snel afnemende ledenaantal. De belangstelling voor de kerkvaders is zelfs zo groot dat er in Nederland een Centrum voor Patristisch (= ander woord voor kerkvaders) Onderzoek is opgericht. Dit is het centrum waar de door mijn gewaardeerde collega is gaan werken. De Nederlandse professor Paul van Geest is de directeur. Hij is aan de ene kant natuurlijk heel blij met het enthousiasme voor de belangstelling voor de boeken die bijna 2000 jaar geleden geschreven zijn. Aan de andere kant wil hij daar ook iets over uitleggen. Van Geest vertelt dat men 500 jaar geleden ook al zo enthousiast was over kerkvaders. Toen is men aan de hand van hun boeken een heel systeem van denken over God en de wereld in elkaar gaan zetten. Dit werd

vervolgens als vaststaande waarheid gepresenteerd. Professor van Geest wijst erop dat de boeken van de kerkvaders daar niet voor bedoeld waren en ook niet geschikt voor zijn. Het systematisch denken over God leidt al snel tot ruzie. Dat is niet vreemd als je begrijpt dat daar citaten bij gebruikt worden uit boeken van kerkvaders die helemaal uit hun verband zijn gerukt. Het gevolg is dat kerken onderling verdeeld zijn. Deze verdeeldheid is op zijn beurt weer een reden dat de kerk veel mensen niet weet aan te spreken. Interessant genoeg werken de grootste kerken in Nederland, de Protestantse en de Rooms Katholieke, op een harmonieuze manier met elkaar samen in het centrum van professor van Geest. Als hij een conferentie of studiedag organiseert komen er tal van theologen op af. Van boekengeleerden tot 'zwartekousenkerkendominees', van priesters die in kloos-

ters wonen tot hoog opgeleide mensen met een persoonlijke belangstelling voor theologie. Enkele maanden geleden organiseerde het team van professor van Geest een conferentie. Deze ging over de vraag hoe kerkvaders dachten over het menselijk lichaam. De bekende schrijfster Désanne van Brederode gaf een lezing. Zij bracht naar voren dat het volgens de kerkvaders geen goed idee is om constant te proberen met je geest je lichaam te beheersen. Het kan net zo goed andersom. Volgens de stichters van de kerk kan het menselijk lichaam ook een bron van wijsheid zijn. Dat is dus wel even wat anders dan een lichaam hebben om een hoofd te vervoeren! Mijn hoop is dat de belangstelling voor de kerkvaders nog flink zal toenemen. Dan wordt theologie studeren eindelijk zo leuk als het kan zijn!

Léon Rasser

Geen Kerstmis aan boord zonder de kerstdoos

Het Comité Kerstfeest op Zee viert dit jaar een jubileum.

Al 70 jaar brengt men kerstpakketten aan boord. Na de oorlog opgericht door jonkheer Ort en zijn dochters, werd het comité later voortgezet door de echtgenotes van de koopvaardijpredikanten. Met een grote club van zeemansvrouwen en -moeders werden sokken, wanten, mutsen en sjaals gebreid voor de zeelieden, die in weer en wind aan dek stonden. Door de jaren heen is, net als alles in de maritieme wereld, de kerstdoos gemoderniseerd. Maar de emotionele waarde ervan is gelijk gebleven: het is geen kerst aan boord als er geen kerstdoos is.

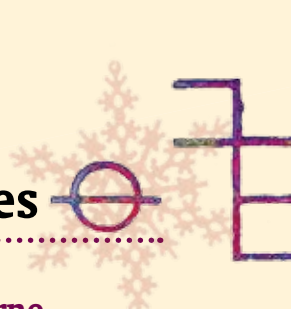
Gerard en Naomi de Goede, ook al weer 20 jaar de kartrekkers van het comité, zorgen met hun club van vrijwilligers ervoor dat ook dit jaar de pakketten verzonden worden.

Het leeft gelukkig nog steeds: 23 rederijen met 245 schepen doen mee. Dat betekent dat 3944 bemanningsleden dit jaar weer mogen rekenen op een met liefde ingepakt cadeautje. Met in de doos ook de vertrouwde cd en folder van de Nederlandse Zeevarenden Centrale. De kerstdoos geeft dit jaar een nostalgische knipoog naar de begintijd. Net als vroeger hebben diverse vrouwenclubs sokken en mutsen gebreid. In elke doos gaat zo'n breisel mee.

Om nog een iets moderner extraatje mee te geven krijgt iedere zeevarende ook een telefoonkaart.

Adressen zeemanshuizen en pastores

Amsterdam

Centrum voor zeevarenden
Radarweg 32
1042 AA Amsterdam
Tel. 020 6117 912
Dominee L.J. Rasser
Tel. 020 6690 0065 / 06 22 09 03 34
leon.rasser@nederlandsezeemanscentrale.nl

Den Helder

Centrum voor zeevarenden van de
Koninklijke marine
Binnenhaven 76
1781 BL Den Helder
Tel. 022 3612 178

Delfzijl / Eemshaven

Centrum voor zeevarenden
Borkumweg 2
9979 XH Eemshaven
Tel. 059 6516 233
Pastor S. Standhardt
Tel. 050 3127 178 / 06 29 29 69 30
svenserg@nederlandsezeemanscentrale.nl

Harlingen

Centrum voor zeevarenden
Nieuwe Visserhaven 11
8861 NX Harlingen
Tel. 06 22 96 94 10

Moerdijk

Centrum voor zeevarenden
Sluisweg – Roode Vaart
4782 PT Moerdijk
Tel. 0168 416 650
Dominee H. van der Ham
Tel. 78 6138 280 / 06 53 59 63 80
hvdham@nederlandsezeemanscentrale.nl

Rotterdam / Oostvoorne

Internationaal centrum voor zeevarenden
Burgemeester Letteweg 30
3233 AG Oostvoorne
Tel. 06 32 27 47 25
Dominee H.M. Perfors
Tel. 0181 416 751 / 06 53 67 92 65
helene.perfors@nederlandsezeemanscentrale.nl

Rotterdam / Schiedam

Centrum voor zeevarenden
Admiraal Trompstraat 1
Havennummer 562
3115 HK Schiedam
Tel. 010 4260 933

Terneuzen

Centrum voor zeevarenden
Westkolkstraat 40
Havennummer 562
4531 AX Terneuzen
Tel. 0115 695 373

Vlissingen

Centrum voor zeevarenden
Ritthemsestraat 498
Havennummer 562
4389 PA Ritthem
Tel. 0118 467 063

Wereldwijd

Dominee S.N.D. Francke
Parelduikerhof 8
4332 DA Middelburg
Tel. 0118 651 888 / 06 37 00 84 32
waterbouwpastor@gmail.com

Nederlandse Zeemanscentrale
Willemskade 13
3016 DK Rotterdam
www.nederlandsezeemanscentrale.nl

In de Sovjet Unie was er onder de sterrenhemel geen plaats voor een stal waar een klein jongetje in een kribbe ligt.

Stichting Pastoraat Werkers Overzee
Parelduikerhof 8
4332 DE Middelburg
www.spwo.nl

НОВЫМ ГОДОМ!